

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De leerkans achter de anekdote

Functioneel en geïntegreerd werken voor leraren basiseducatie

19 december 2020. We bevinden ons – online, dat spreekt voor zich – op de slotdag van de FuGe. De FuGe is de opleiding **Functioneel en Geïntegreerd werken voor leraren basiseducatie**. 27 leraren basiseducatie – ervaren rotten én groentjes – volgden anderhalf jaar lang deze opleiding. Zij hadden één doel voor ogen: sterker worden in die o zo belangrijke functionele aanpak in de klas. En vandaag zwaaien ze af. Benieuwd naar hun ervaringen? Meer weten over het baanbrekende opzet van de FuGe? Bert Aerts werkte mee aan de FuGe. Hij ging voor Les op de virtuele koffie bij de hoofdrolspelers. In deel 1 van dit artikel spreekt hij met Els Maton en Ludwig Willaert. In deel 2, dat op LesOnline is te vinden, interviewt hij een deelnemer, Lin Ruwet.

Functioneel en geïntegreerd? Klinkt belangrijk. Maar wat betekent het? Laten we eerst die begrippen even helder krijgen. In de visie van Ligo, Centra voor Basiseducatie¹, staan de cursisten centraal. Zij nemen allerlei rollen op in hun dagelijkse leven. Ze werken, voeden kinderen op, wonen in een buurt. Ze komen naar de les omdat ze beter willen functioneren in die rollen. Wij moeten hen daarbij helpen. Dat is onze missie. Cursisten die de klasdeur achter zich toe trekken, moeten iets geleerd hebben wat hen sterker maakt in hun dagelijkse leven. Anders was die les een gemiste kans. Dat bedoelen we met **functioneel werken**. En die geïntegreerde aanpak? Onze cursisten hebben nooit alleen maar Nederlands nodig. Zo simpel is het echte leven ook niet. Ze hebben altijd een mix aan vaardigheden nodig om sterker te staan: taal, maar ook sleutelvaardigheden zoals rekenen, digitale vaardigheden, attitudes en nog zo veel meer.

Ludwig Willaert en Els Maton zijn mijn collega's bij Vocvo². Lang voor ik in dienst kwam, tekenden zij het concept van de FuGe mee uit. Twee jaar later is iedereen het erover eens: dat baanbrekende concept heeft gewerkt. De resultaten liegen er niet om. Deze slotdag zou dan ook een feest moeten zijn voor Ludwig en Els! Maar dat is het niet. Begin 2020 besliste de minister van Onderwijs namelijk om de middelen aan Vocvo voor pedagogische begeleiding te decimeren. De gevolgen waren onmiddellijk kristalhelder: einde verhaal voor de FuGe. Een nieuwe lichtung komt er niet.

Ludwig en Els, hoe is die beslissing van de minister binnengekomen?

Behoorlijk hard. Je weet dat de FuGe broodnodig is. En je weet dat het werkt. En toch moet je het loslaten. Dat is zo jammer.

Waarom is een opleiding als de FuGe belangrijk voor Ligo?

De FuGe is belangrijk om onze agogische visie te realiseren. Enkele jaren terug hebben we die heel helder geformuleerd. We kiezen in de basiseducatie resoluut voor een functionele en geïntegreerde aanpak. Omdat we weten dat we zo het verschil kunnen maken voor onze cursisten. Het zijn natuurlijk onze leraren die, elke dag opnieuw, de visie waar moeten maken. Het is voor hen dat de FuGe er gekomen is. Om hun de tijd en ruimte te geven om te groeien in die aanpak. Want evident is dat allerminst.

Dertig jaar geleden ademde iedereen dat functioneel werken. Het zat in ons bloed. Maar dat veranderde toen we onder de bevoegdheid van het Ministerie van Onderwijs kwamen. In 2007 was dat. We reorganiseerden ons aanbod in een modulaire structuur. Er kwamen opleidingsprofielen, handboeken, richtlijnen

voor evaluatie en certificaten. Het onderwijsmodel heeft ons zeker ook verrijkt, hoor. Vandaag zijn we bijvoorbeeld een pak professioneler. Maar de cursisten en hun leervragen, die zijn toch wel wat ondergesneeuwd.

De FuGe als herbronning dus. Het concept waar jullie mee van start gingen, was behoorlijk vernieuwend. In welke zin?

Toen we de FuGe vorm begonnen te geven, waren er honderden vragen. Maar een ding was vanaf dag één duidelijk: als wij een opleiding functioneel werken op poten gaan zetten, dan moeten wij het goede voorbeeld geven. Het model om die visie waar te maken vonden we bij **High Impact Learning that Lasts** (HILL – zie kader) van Filip Dochy. Lachend: we hebben het ons niet makkelijk gemaakt. We zijn radicaal vertrokken van de leervragen van onze deelnemers. We hadden de eerste maanden geen input klaar. Geen programma. Niks van dat. We hebben alleen maar geluisterd naar onze deelnemers: Wat vind jij moeilijk in de klas? Waar wil je beter in worden? Wat inspireert jou? Op die manier zijn onze mensen tot hun **authentieke opdracht** gekomen: iemand wilde digitale vaardigheden integreren in de leerlijn NT2. Iemand anders wilde projectmatig leren werken met haar cursisten. En weer iemand anders wilde inzetten op buitenschools leren. Eerst hebben wij een grondige analyse gemaakt van al die authentieke opdrachten en leervragen en daarna zijn we op zoek gegaan naar mogelijke antwoorden. Zo breed mogelijk. Zo zijn we tot een heel divers programma gekomen: onze bouwstenen. Die hebben we dan voorgelegd aan onze deelnemers. En vanaf toen was het shoppen geblazen. Wat zij interessant vonden voor hun authentieke opdracht, daar maakten ze werk van. En de rest lieten ze links liggen. Dat was helemaal hun keuze. Iedereen volgde een programma op maat.

We zijn radicaal vertrokken van de leervragen van onze deelnemers

Wat hadden jullie met die bouwstenen allemaal in de aanbieding?

Een hoop leervragen overlapt. Die konden we clusteren tot thema's: **buitenschools leren** bijvoorbeeld. Of **portfolio**. Of **leervraagdetectie**. Rond die thema's hebben we zelf vormingsdagen georganiseerd. We nodigden een autoriteit ter zake uit en zorgden voor een aantal mooie praktijkvoorbeelden. En voor veel ruimte om uit te wisselen natuurlijk. Inspirerende dagen hoor!

Maar onze deelnemers namen ook deel aan externe vormingen, vroegen hun coach in de klas, woonden zelf ergens een les bij, legden hun vragen voor op intervisiemomenten of doken onze virtuele kast in voor wat theorie. Heel populair ook waren de consulten met een van onze experts baseducatie. Weet je, de antwoorden op de leervragen van onze deelnemers moet je meestal niet ver zoeken. Die liggen gewoon voor je neus, bij een van die honderden collega's. Daar zit zoveel ervaring en kennis. Wij zijn op zoek gegaan naar al die gespecialiseerde expertise en hebben die geïnventariseerd. Een heel karwei, maar zeker de moeite waard. Onze deelnemers hebben er graag gebruik van gemaakt.

Iedereen volgde een programma op maat

Jullie kijken tevreden terug op het parcours dat jullie deelnemers aflegden. Wat exact maakte voor jullie de FuGe tot een succes?

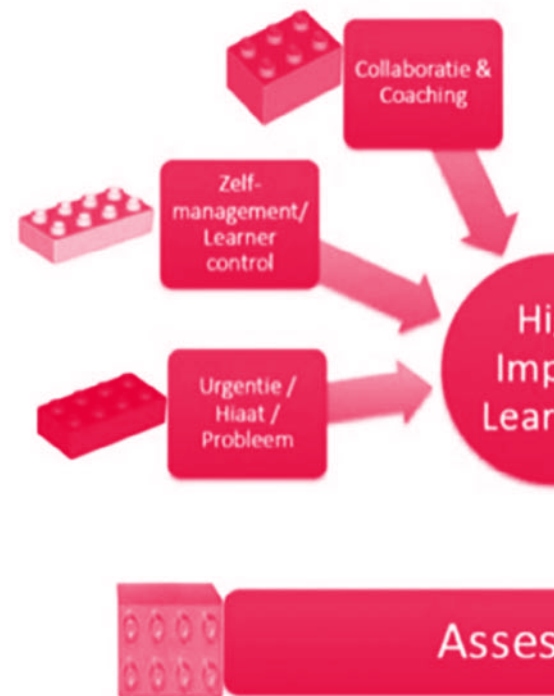
De authentieke opdracht was zeker cruciaal. Niet alleen omdat die een link tussen de FuGe en de klaspraktijk van onze deelnemers verzekerde. Dat is heel belangrijk. Maar ook omdat zo'n authentieke opdracht het leerproces een zekere urgentie geeft. De input die onze deelnemers kregen, was nooit vrijblijvend. Ze volgden vormingen of consulteerden een expert omdat ze vooruit wilden met die authentieke opdracht. Die opdracht was ook echt hun kindje. Zij droegen de volle verantwoordelijkheid. Ook dat was cruciaal. **Learner agency**, noemt Dochy dat.

Al moeten we daar ook een kanttekening bij plaatsen. Sommige deelnemers wilden juist meer gestuurd worden. Vooral tijdens de eerste maanden hadden zij het moeilijk. Ze reden zich vast en voelden zich wat aan hun lot overgelaten. Ze gaven aan dat ze input misten – die kwam inderdaad pas veel later – en dat ze zonder die input niet verder geraakten. Dat is zeker iets waar we nu rekening mee zouden houden. Een aantal van onze themadagen – leervraagdetectie of functioneel werken in de praktijk bijvoorbeeld – is eigenlijk voor iedereen relevant. Dat weten we nu. Die zouden we perfect in het begin van ons traject kunnen plannen.

Nog zaken die jullie nu anders zouden doen?

Onze leer- en werkgroepen. Dat waren lerende netwerkjes van vier of vijf deelnemers met gezamenlijke leervragen. Die hebben we nooit echt van de grond

<https://boomberepsonderwijs.nl/wp-content/uploads/2018/04/Schema-Hill-1.jpg>

gekregen. Een gemiste kans, want de visie achter die leer- en werkgroepen blijft voor ons pal overeind: mensen leren als je hen samenbrengt rond een gezamenlijke interesse. Als begeleiders moeten wij dat in de eerste plaats faciliteren, eerder dan kennis over te dragen. Zo hebben we onze themadagen – en eigenlijk al onze bouwstenen – ook altijd opgevat.

Jammer dat jullie dat niet meer opnieuw kunnen bekijken, maar van harte gefeliciteerd met de FuGe en met deze slotdag, Els en Ludwig. En bedankt voor jullie genuanceerde verhaal.

Heel populair waren de consulten met een van onze experts baseducatie

Nawoord

Drie maanden later. 19 maart 2021. We bevinden ons – alweer online – op de netwerkdag van Ligo. Het thema van de dag is 'van visie naar praktijk'. De FuGe is intussen dood en begraven. Maar we hebben zaadjes geplant. Veel zaadjes! Maar liefst veertien (!) van onze deelnemers stellen hun authentieke opdracht hier voor. Meer dan de helft is dat.

De netwerkdag is juist afgelopen. 'Komt wel goed met dat functioneel en geïntegreerd werken', denk ik

bij mezelf terwijl ik mijn laptop dichtklap. Onmiddellijk nadien krijgt een tweede gedachte gestalte in mijn hoofd. Ik krijg er zowaar een krop van in de keel: 'Stel je nu eens voor', zo luidt die gedachte ongeveer, 'dat al die collega's hier, die het vuur voelden branden terwijl ze naar de verhalen van onze deelnemers luisterden, dat die collega's de handschoenen zouden kunnen opnemen, zich zouden kunnen inschrijven voor een opleiding functioneel en geïntegreerd werken. En daar de tijd en ruimte zouden krijgen om antwoorden te zoeken. Hun eigen antwoorden. Hoe rijk zouden we dan weer zijn!'

Bert Aerts

Bert Aerts is leraar alfabetisering en NT2 bij Ligo, Centrum voor Basiseducatie Antwerpen.
Correspondentie: Bert.Aerts@ligo-antwerpen.be

Noten

1. Sinds 2021 heten de Centra voor Basiseducatie in Vlaanderen officieel Ligo.
2. **Vocvo** is het Vlaams Ondersteuningscentrum voor het volwassenenonderwijs. Het biedt pedagogische begeleiding aan de dertien Centra voor Basiseducatie in Vlaanderen.

Literatuur

Dochy, F., & Segers, M. (2018). **Creating impact through future learning**. The high impact learning that lasts (HILL) model. London: Routledge.

HILL

HILL staat voor High Impact Learning that Lasts (Dochy & Segers, 2018). Wil je volwassenen aanzetten tot duurzaam leren, dan moet je vertrekken vanuit de volgende speerpunten:

1. Vertrek vanuit een urgentie, probleem, haat;
2. Zelfmanagement en learner agency;
3. Coöperatie, interactie en coaching;
4. Hybride of blended leren;
5. Actiegericht;
6. Flexibele leerruimte;
7. Assessment.

Meer informatie is bijvoorbeeld te vinden in het volgende filmpje: <https://youtu.be/pNnREERUMw0>

Deel 2 van dit artikel is te vinden op [LesOnline](#). In dit deel interviewt Bert Aerts deelnemer Lin Ruwet over haar ervaringen met FuGe.

Foto Fleur Dejong

